

Műsorok a kézipoggyászban

„Élérkezett hát a nagy nap: magyarul szolt hozzám a televízió! Be kell vallanom, egészen érzékenyültem.

Mert mégiscsak hihetetlen: itt ülök Sydneyben, s a földgömb túlsó oldaláról eljut hozzám a műsor egyenesen Budapestről! Na jó: egy kicsit görbén, vagy cikkcakkban, vagy mi. Mert egyenesen már csak a Föld kerek volta miatt sem jöhetne, ugye. Szóval eljut idáig, méghozzá égi közvetítéssel, műholdon keresztül, pedig nem is olyan rég még Kolozsvárig sem sikerült eljutnia, fennakadt a Királyhágón. Most meg bezzeg átkel az óperencián, meg az üveghegyen, s hát ott beszél nekem a nappalimban!

Örülök neki, mint a gyerek a habos tortának!

Mikor a szerelők felrakták a tetőre az antennát, s megnyomták a varázslatos gombot, történelmi pillanat következett. Olyan, mint mondjuk a holdraszállás, vagy Diana hercegnő halála, amire élete végéig emlékezni fog az ember, hogy hol látta, hol hallotta meg a hírt.

Én is örökké emlékezni fogok immár arra, hogyan szólalt meg nekem a Duna: amikor bejött a jel, egy professzor azt magyarázta éppen egy egyetemi amfiteátrum diákjainak, hogy mitől világít a Szentjánosbogár! S jó alaposan magyarázta, vagy egy órán keresztül. Na mondom: leszünk mi most már aztán olyan tudósok! De az első ijedelem után minden jóra fordult, mert gyönyörűség műsor következett hazánk szép tájairól. Aztán táncoltak jó sokat. Később Töröcsik Mari- és Gábor Miklós-film ment. S aztán a nagy attrakció: élőben volt látható a reggeli hírmagazin, az Indul a nap!”

Olvasom újra 2003-ban írott cikket, mellyel címdalra köszöntötte a Duna tévét az ausztráliai magyarok hetilapja, a Magyar Élet. Elsők között szereltettük fel a parabola antennát, már csak azért is mert végigizgultam a hónapokon át tartó előkészületeket, nyakig benne voltam a szervezésben, az ausztráliai Globecast sugárzó és a Duna tévé tárgyalásaiban, a beharangozásban, előfizetők verbuválásában, hát igyekeztem elől járni a jó példaval.

Bevallom, egy jó darabig ki sem kapcsolunk a készüléket, állandóan ment a műsor, pedig eleinte 8 órás szeletet kaptunk csak, amit aztán kétszer megismételtek. Jólesett a magyarul beszélő tévé a háttérben, valahogy otthonosabb lett tőle az otthon.

Azokat a boldogult nagyváradi éveket idézte, amikor becsuktuk magunk mögött az ajtót, s néztük a magyar tévét, ami által megszűntek a határok, lélekben ott voltunk mi is, és ez a lélekbeni kivándorlás kibírhatóvá tette azt, ami az ajtó túloldalán kibírhatalatlan volt.

Lélekben most is ki- vagyis inkább vissza-vándorlunk. Lenyűgözve nézzük, hogyan öregedtek hozzánk azok az emlékezetünkben fiatalon maradt színészcsoportok. Nézzük az ismeretlen fiatalokat, akik már nem is olyan fiatalok – de hát egy újszülöttnak minden vicc új! Tovább pereg a film, ami mindannyiunknak elszakadt, amikor a régi életünket hátrahagytuk. Kéthárom évente való hazautazás otthon töltött pár hetétől elteltük a mi

Duna Televízió Emlékkönyve

VOLT EGYSZER EGY KÉK DUNA – Történetek, vallomások, tanulmányok a 25. évfordulón. Nap Kiadó, Budapest, 2017.

Az 1992. december 24-én létrejött Duna Televízió emlékkönyvében régi dunások, valamint az azonos szellemiséggel, értékrenddel időközben hozzájuk csatlakozó alkotók, szerkesztők, műsorvezetők, rendezők osztják meg emlékeiket, történeteiket, valamint a világ négy égtáján élő, a Nemzet Televíziójában gyakran szereplő munkatársak Sydneytől Csíkszeredáig, New Yorktól Pozsonyig, Szabadkáig.

A könyvet Csáky Zoltán kezdeményezte és szerkesztette. Józsa Erikát kérte fel az ausztráliai fejezet megírására, aki 1994 óta volt a Duna tévé ausztráliai tudósítója. Férjével, Demian József rendező-operatőrrel az évek során több mint száz híryanagban, riportban, 30-60 perces dokumentumfilmekben mutatta be az ausztráliai magyarok eseményeit, rendezvényeit, értékeit, személyiségeit a Duna tv képernyőjén.

ELŐSZÓ a könyvben

Édesapa, édesapa, magyarul beszélnek! – kiáltott fel lelkendezve a távoli Zágomban a székely fiúcska, miután a felszerelt „lavórnak”, műholdas vevőnek köszönhetően a Duna TV képernyőjén Lukács Bea köszöntötte a nézőket. Ilyen műholdas vevőket vittünk, vittek magunkkal a stábok az első forgatásokon a Kárpát-medencébe, hogy megörökítsék a híradó számára a méltán médiatörténelmi pillanatot. Mert az első magyar műholdas tévécsatorna születése médiatörténelmi és kultúrtörténelmi pillanat – tett. A Duna Tv újkorokat nyitott a külföldi magyarság számára, létrejött, miként Sütő András fogalmazott: a legnagyobb dolog, amit Trianon óta az anyaország tett a határon kívül maradtokért. Szellemi kapocs, híd a világon SZÉTSZÓRTAN élő magyarság között. Negyedszázada történt. Egy lelkes, nemzeti elkötelezett csapattal vállalkozása, a filmgyártásból jött szakem-

berekkel karöltve – heroikus kísérlet volt a magyar médiatörténelemben. A Duna Televízió fennállásának legsikeresebb éveiben több volt, mint tájékoztatást nyújtó, kultúrát, szórakoztatást sugárzó tv-csatorna, nemzeti intézmény: a Nemzet Televíziója. Létét már születésének pillanatában megkérdőjelezték, gúnyolódta első produkcióinak szeplőin, ifjú korába lépve megkezdődött feje fölött a politikai osztozkodás, kapta és állta a pofonokat a médiaháborúban. De éveken át hű maradt az alapításkor megfogalmazott küldetéséhez, nézőihez. A Nemzet Televíziójából értesült a Londonban vagy Dél-Amerikában élő magyar a székely kisvárosok március 15-ei ünnepeiről, filmjei hagyományt ápolta, értéket mentette, hírműsorainak középpontjában a nemzetpolitika állt, a csíksomlyói zárandoklat a Duna Tv közvetítései által vált az összmagyarság legnagyobb ünnepévé, miként a történelmi Magyarország nemrég felújított gyimesbükki határállomása is felkerült az ünneplő magyarság térképére. Az 1992. december 24-én létrejött Duna Televízió, nevét megőrizve, ma a hét csatornán sugárzó magyar közmedia fő adója. Legnehezebb értékeinek folytatását láthatjuk viszont a Földszállott a páva és a Virtuózok műsoraiban. Ebben az emlékkönyvben a régi dunások, valamint az azonos szellemiséggel, értékrenddel időközben hozzájuk csatlakozó alkotók, szerkesztők, műsorvezetők, rendezők osztják meg emlékeiket, történeteiket, de megtisztelték bennünket írásaikkal a világ négy égtáján élő, a Nemzet Televíziójában gyakran szereplő honfitársaink, Sydneytől Csíkszeredáig, New Yorktól Pozsonyig, Szabadkáig. Vallomások – az együvé tartozásról.

Csáky Zoltán

a Duna Televízió alapító és örökös tagja

zendít a Himnuszra. Talán fel sem fogjuk: a történelemben először egyszerre, egyidőben, együtt éneklük a magyar és székely himnuszt a székelység szívében összegyűlt százazrekkel a sydneyi magyarok is.

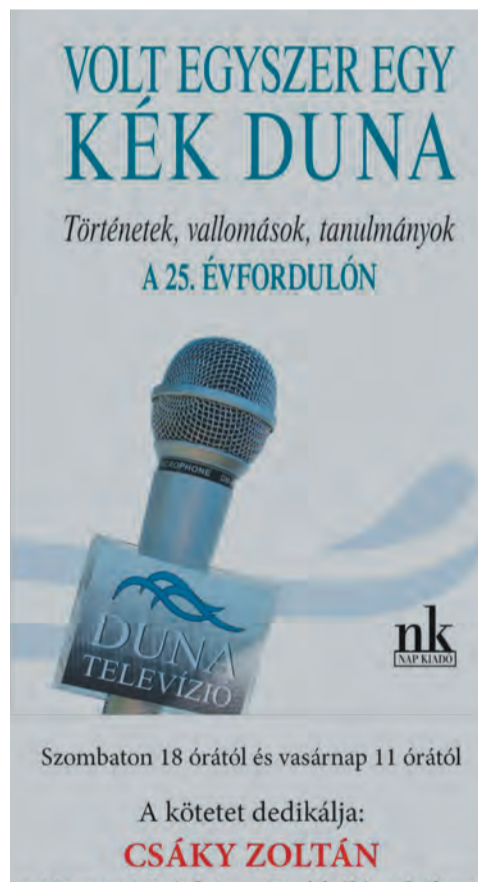
Sok varázslatos pillanatot éltem meg a Duna tévének köszönhetően nemcsak nézőként, hanem munkatársként is. Valójában, amikor végre Ausztráliáig is eljutott a műsor, már csaknem 10 éve végeztem a

Józsa Erika tudósító

tudósítói munkát. 1994-től, a kezdeti években átlag kéthetente kértek riportokat, interjúkat innen. Igen nagy volt az érdeklődés minden iránt, ami Ausztráliában történik. Úgy éreztünk ablakot nyitunk e távoli földrésze, legfőképpen az itteni magyarokra, akikről addig jóformán semmit nem tudtak otthon. Az pedig amit tudni véltek egyáltalán nem tükrözött a valóságot. Az előző rendszer évezedeig tartó agymosása igen hatékonyan torzította a képet azokról, akik elmentek.

Odahaza mit sem tudtak például arról a hihetetlen kitarással folytatott munkáról, amit a nemzeti emigráció az otthoniakért tett 1947 és 1989 között. Nem tudhattak arról sem, hogy milyen valójában az emigráns élet. Raportról riportra, interjúról interjúra építettük, rakosgattuk össze a képet. Férjemmel, Demian József rendező-operatőrrel eleinte kölcsönfelszereléssel dolgoztunk, éjszakánként a filmfőiskola vágójában vágunk. Gyerekeink gyakrabban aludtak a főiskola foteljeiben, mint a saját ágyukban. Hihetetlenül szoros határidőkkel kellett megbirkóznunk hiszen a kazettáknak még el is kellett valahogy jutniuk Magyarországra s innen csupán a repülőút 24 óra! Még a leggyorsabb expressz posta is több mint egy hétre telt. Hol volt akkor még, a kilencvenes években, az internetes közvetítés! Hogy időben odaérjenek a kazetták, személyesen kellett repülővel elvinni. No, persze nem utazhattunk minden kazettával haza – utasokat kellett találnunk a határidőkhöz passzoló napokra. A magyar utazási ügynököknek örök hálával tartozom, amiért vállalták a közvetítő szerepét, összekapcsoltak az utazókkal, akik aztán elvitték és kézbesítették a Duna tévének a küldeményt. Mekkora izgalom volt minden alkalommal, hogy vállalják-e? Mai napig csodálkozom rajta: mindenki vállalta! Sőt, büszkének voltak a szerepükre, pedig – ne feledjük – akkor még Ausztráliában nem lehetett látni az adást, postásaink egy általuk soha nem látott tévének kézbesítették! De nekünk is

A korabeli Magyar Élet címdalja

A könyvbemutató plakátja

családunknak közel két évtizedet kell bepótolnia, a régieknek 50-60 otthoni év maradt ki az életéből. Van aki a régi rendszer alatt elvből nem ment haza, aztán pedig már kiöregedett az utazgatásból. Elképzelhető hogyan csodálkoznak rá a rég elhagyott helyek mostani képére. Beülünk az időgépbe: vissza a jelenbe!

A gyerekeknek különösen sokat fog jelenteni, hogy a nyelvet, amit csak családon belül használnak, a tévéből is hallják: lámcsak, van a világon olyan hely, ahol mindneki ezt a nyelvet beszéli! Minél kisebbek, annál természetesebb lesz ez számukra. Bárcsak hamarabb történt volna...

Az én Ausztráliában született kisebbik fiam csak somfordál a magya-

rus beszélő tévé körül: azt hiszem tizenévesen az ő Digimon és Nintendo kultúrán táplálkozó izlését már nehezen fogja megyni a Barika és Vadmalac bábjáték. Édesanyám viszont, aki tíz éve csatlakozott hozzánk, le nem veszi a szemét a képernyőről, nála élete utolsó napjáig 24 órán át folyamatosan fog menni az adás, megnéz mindent, akár 2-3 ismétlést is beleértve. Ez lesz számára az ablak a világra, hiszen az angol nyelvű tévéből nem sokat ért meg.

Eleinte minden új, lenyűgözve nézzük még az időjárásjelentést is Nagy-Magyarország térképével – mintha sohasem lett volna Trianon! Hát már ezt is lehet!

Júniusban aztán megtörténik a

hivatalos felavatás is: Pekár István a Duna tévé elnöke személyesen jön el Ausztráliába, hogy találkozzon a legújabb nézőkkel. A sydneyi Magyar Házban rendezett találkozóra érkezőket meglepetés várja: a frissiben felszerelt antenna jóvoltából nagy képernyőn kivetítve látható a műsor.

A véletlen – vannak ilyen véletlenek? – úgy hozza, hogy ezen a vasárnapon (mint már évek óta minden Pünkösdkor) éppen a Csíksomlyói búcsút közvetítik, amely a Duna tévé egyik legnagyobb szabású, legmélyebb jelentésű és egyben leglátványosabb vállalkozása.

A Magyar Házban a levegő is megáll, amikor a szent zárandokhelyen összegyűlt több százazrek tömeg rá-

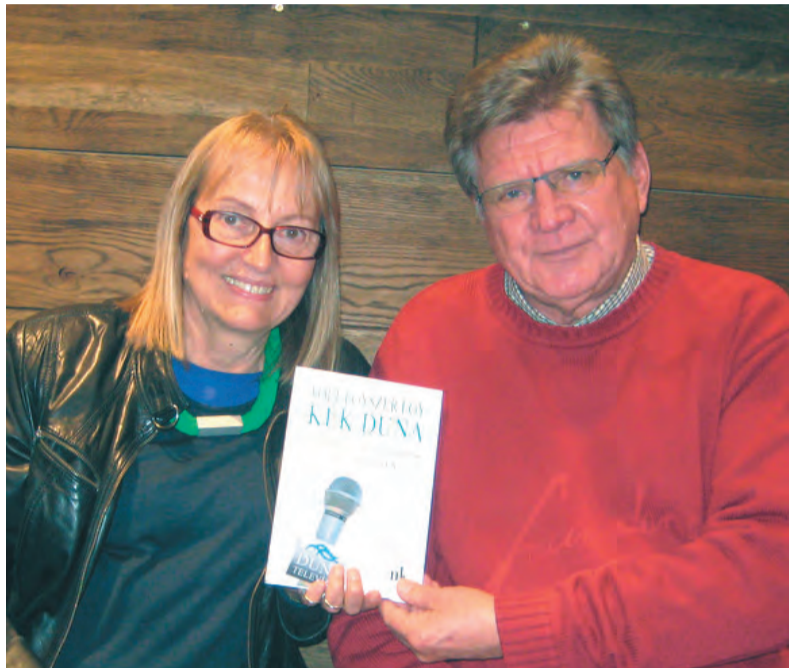
olyan érzés volt ez, mintha a holdra küldtük volna a filmjeinket. Vakon dolgoztunk olyan műsornak, amit soha nem láttunk! Nem volt visszajelzés, nem kaptunk se kritikát, se dicséretet, nem köszöntek ránk nézőink az utcán.

Hát ez is benne volt abban a heuréka pillanatban, amikor először szólalt meg nálunk a Duna tévé!

Voltak aztán más varázslatos pillanatok is, amiket a nézőkkel is megoszthattunk. Különleges helyek, különleges események, különleges emberek. Számos olyan pillanat volt,

vándorló **Nick Greiner** életútját? Számunkra rendkívül termékeny és sikeres korszak volt ez, amikor a Duna tévében megvolt a fogadókészség a minőségi, dokumentumértékű munkákra.

Persze változnak az idők. Az évek során csökkent az érdeklődés távoli földrésznünk, emigráns életünk iránt. Változott a technológia is, felgyorsultak a dolgok. Az újabb korszakban pár perces kisfilmeket küldözgettünk immár az interneten keresztül. Ráébredtünk, hogy ezt már sokan mások meg tudnák csinálni. Ami nem is

Józsa Erika és Csáky Zoltán a könyv első példányával

amikor úgy éreztük történelmet írunk: az első ausztrál nap a Duna tévében (2004), az első műholdas élő közvetítés Ausztráliából 2007 karácsonyán, a következő karácsonykor pedig a Szeretet lángja – pontosabban mécsese – amit Budapestről elhoztunk Ausztráliába...

De Ausztrálián kívül a tudósítói területünket az egész déli féltekére kiterjesztettük. Ahogy felfedezőik kitérjük zászlajukat a meghódított területre, mi is kitérjük a Duna zászlót Új-Zéland déli szigetén, ahol a Duna elérkezett a legtávolabbi óceánig. Kitérjük aztán – jelképesen – még sok különös helyen, ahol először járt forgatócsoport a Dunától: a hírhedt riói favellákban, a nyomornegyedekben, ahova előttünk egyáltalán nem nyert még bebocsátást tévékamera, vagy Uruguayban, ahová a Kossuth unokák nyomában kerekedtük fel...

Hálásak vagyunk az egyórás, vagy félórás műsoridőért, amiket megkaptunk, hogy mélyebben, alaposabban dolgozhassunk fel egy-egy témát. Mert hogyan is lehetett volna 5-10 percben elmondani a magyar emigráció egyik legjelentősebb személyiségének, a földrengésbiztos épületek atyjának, **Paulay Tamás** professzornak az életét? Vagy az Ausztrália egyik államában miniszterelnökké lett egykori magyar be-

olyan régen privilégium volt, tanult szakma, amit egy ház árát érő felszereléssel lehetett művelni, ma már bárki számára elérhető akinek a tehetsége mellett van egy heti fizetésből megvásárolható kamerája – de mit is beszéljek: akár egy okostelefonja! Mit nem adtunk volna mi ezért a mai technikáért azokban a repülőterre-futkosó, hazautazókat hajkurászó években!

A Duna tévé 25 évében benne vannak ők is, az önkéntes kurírok, akik kézipoggyászukban vitték el a földgömb túlsó oldalára az adás egy-egy darabkáját – innen repülővel, közelebről bizonyára autóval, vonattal, annak a tudósítói hálózatnak a jóvoltából, amely összekapcsolt bennünket kelettől nyugatig és északról délig. Láthatóvá váltunk egymás számára a Kárpát-medencén kívül és belül, tudatosodott együvértartásunk. Bár személyesen soha nem találkoztunk, szeretettel üdvözlöm valamennyi kollégát, hiszen ebben az évfordulóban a képernyőről jól ismert arcok, nagy nevek mellett a közkatónák, a tudósítók, külmunkatársak serege is benne van. S ahogy hitetlenkedve számolgom, a Duna tévé 25 évében nekünk is benne van vagy 20 évünk ... Nagyra értékeljük és köszönjük a lehetőséget!

Józsa Erika
Sydney, Ausztrália